

Piekrastes skolas piekrastes zvejniekiem

20.gs. sākumā Latvijā kā profesionāli zvejnieki strādāja 10 000—12 000 cilvēku. 21.gs trešajai desmitgadei sākoties, reģistrēti aptuveni 100 piekrastes zvejnieku. Vai un kā varam mainīt šo nepatīkamo tendenci? Ko šai lietā var darīt piekrastes skolas?

23.oktobrī virkne piekrastes pašvaldību, skolu pārstāvju un ieinteresēto ministriju pārstāvji tikās Carnikavas novadpētniecības centrā dalēji attālinātā diskusijā “Piekrastes skolas - piekrastes zvejniekiem”. Par diskusijas nozīmi liecina kaut vai fakts, ka līdzdalīgās pašvaldības - Carnikavas, Saulkrastu un Salacgrīvas novadus pārstāvēja to vadības pārstāvji.

Zvejnieka arods Latvijas piekrastes novados nedrīkstētu izzust. Tam būtu ne tikai emocionālas, bet arī sociālas un ekonomiskas sekas. Kā varētu to padarīt interesantāku jaunākai paaudzei, lai nenāktos ciest it kā prognozētu zaudējumu digitālo un sazin vēl tur kādu krāsainu vilinājumu priekšā?

Skaitļi neiepriecina un arī skolas bērnu interesi par zvejnieka arodu nevar uzskatīt par pietiekamu. Taču koncentrējot idejas un priekšlikumus, apzinopt visas iespējas, var sacementēt cerīgu atspēriena punktu mūsu tradicionālā un pēctecīgā aroda stiprināšanai. Dažkārt ir iespējas un veidi, par kuriem vienkārši neesam iedomājušies.

Piekrastes zvejā 2019.gadā bija nodarbināti 94 cilvēki, savā ziņojumā norādīja Zemkopības Ministrijas zivsaimniecības departamenta direktors Normunds Riekstiņš. Šobrīd Latvijā ir trīs (!) pilna laika zvejniei, kuri paralēli nestrādā citus darbus. . Zvejnieku vidējais vecums ir aptuveni 60 gadu. Lielākā rādītāju daļa - izmantoto laivu skaits, strādājošo skaits lēnām bet konsekventi samazinās. Līdz ar ko, iecerētais darbs piejūras skolās būtu tikai atbalstāms. Riekstiņa kungs norādīja, ka būtu lietderīgi aktivizēt skolu un arī pašvaldību sadarbību ar Zemkopības Ministrijas Zivsaimniecības sadarbības tīklu, kura aktivitātes ietver arī zvejniecības popularizēšanu skolās. Attiecīgi orientēti pasākumi jau notikuši Rojās, Nicas un Lapmežciema skolās tācu iespējas netiek pilnībā izmantotas un, iespējams nav arī zināmas.

Zemkopības Ministrijas (ZM) zivsaimniecības departamenta direktors Normunds Riekstiņš, uzrunājot dalībniekus, ieteica veidot sadarbību ar ZM Zivsaimniecības sadarbības tīklu, kura aktivitātes ietver arī zvejniecības popularizēšanu skolās.

Vēl viena iespēja, kas varētu palīdzēt zvejnieka amata popularizēšanā un restartēšanā ir drīzumā juridiski akceptētā jaunu un lietotu laivu iegāde. Lieta tāda, ka Eiropas Savienība noteikusi katrai valstij noteiktu zvejas laivu un kuģu skaitu, ko nedrīkstēja pārsniegt. Savukārt, virkne zvejas laivu Latvijā ir reģistrētas, taču ilgstoši nav veikušas nekādu saimniecisku darbību. Tagad nolemts ilgstoši nelietotās laivas no reģistra izņemt, tādā veidā dodot iespēju jaunu vienību iegādei. Tās varētu būt aptuveni 27 laivas ar noteiktiem dzinēja un izmēru parametriem. Pie nelielā zvejnieku skaita, tas uzskatāms par pietiekami lielu apjomu. Bez tam valsts var piešķirt finansiālu, neatmaksājamu atbalstu jaunas laivas iegādei, jo īpaši jauniešiem zvejniekiem. Te gan jāakcentē, ka “jaunais zvejnieks” pie mums skaitās līdz 40 gadiem. Cilvēkam tas jau gandrīz pusmūžs, taču ņemot vērā zvejnieku vidējo vecumu (aptuveni 60 gadu) tas jāatzīst par adekvātu vērtējumu.

Formāli zvejnieka profesija nepastāv

Guntars Catlaks, Izglītības un Zinātnes Ministrijas Valsts Izglītības satura centra vadītājs uzsvēra, ka iespēja i divi nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanā, kas sevī ietvertu arī zvejnieka profesijas apguvi. Viens virziens ir profesionālā izglītība, kas sevī varētu ietvert arī plašāku apmācāmo skaitu. Šeit dibvas problēmas. Vispirms - vai apmācāmo interese un pieprasījums pēc profesijas būtu tik liels, lai var virzīties tālāk. Otra lieta, ko var uzskatīt par formālu šķērslī - lai cik nebūtu divaini, pašlaik nav izstrādāti zvejnieka profesijas standarti, kas būtu par pamatu šī amata iekļaušanai profesionālā izglītošanā. Acīmredzot, šo standartu izstrāde būtu jāuzņemas Lauksaimnieku organizāciju sadarbības padomei (LOSP) un zivsaimniecības konsultāciju padomei Zemkopības Ministrijas pārraudzībā. Tiesa, ka vēlāk diskusijā noskaidrojās, šobrīd pastāv iespēja iegūt šķiperu, zvejas laivas vadītāja kvalifikāciju, kura ir praktiski visiem pašlaik strādājošiem zvejniekiem.

Otrs virziens, ko atzīmē VISC vadītājs, ir interešu izglītība, kur nebūtu nekādu formālu šķēršļu, taču tas lielā mērā atkarīgs no konkrētu cilvēku iniciatīvas skolās un pašvaldībās.

Zvejnieka profesijas pamatus var būtēt ne tikai skolā. Carnikavas novadpētniecības centra vadītāja Olga Rinkus, dalījās savā pieredzē, kur kopā ar vietējiem zvejniekiem - Arvidu Ozoliņu, Arturu Jākobsonu un citiem tiek pamazām organizēts darbs bērnu, tai skaitā īpašu vajadzību bērnu ieinteresēšanā zvejnieku profesijā. Olgas aicinājums jauniešiem un ne tik jauniešiem zvejniekiem bija - daities ar saviem lomiem, piedzīvojumiem un veiksmēm sociālajos tīklos, iemūžinot interesantākos mirkļus fotogrāfijās vai video.

Zvejnieka arodu jātver plašāk

Diemžēl, vairāki projekti iepriekšējos gados apstājušies jo bērnu, pusaudžu interese bijusi minimāla, vēstija Salacgrīvas pašvaldības vadītājs Dagnis Straubergs. Salacgrīvas Novada pašvaldības vadītājs Dagnis Straubergs, piedaloties attālināti, uzsvēra neaizmirst biznesa perspektīvu.

Iespējams, nav atrasta pareizā uzrunas un motivācijas forma. Igaunijas piekrastē, piemēram, raduši iespēju 5-6 jauniešu grupas izglītot zvejnieka amatā.

Salacgrīvas pusē (tāpat kā Carnikavā, starp citu) iespējams, interese vairāk jāvirza nēgu zvejas sektorā, kur var saredzēt drošākas biznesa un pelnīšanas iespējas.

Salacgrīvas Vidusskolas ārpusklasses darba vadītāja Inta Cirša, ka skolai ir sena un apjomīga pieredze jūras profesiju apguvē gan caur speciālo jūrnieceības klasi, gan zināmo konkursu “Vai tu mīli jūru?” un vēl citādi. Diemžēl pēdējos gados daudzas ieceres apsīkušas intereses trūkumā. Pašlaik darbojas tā saucamā Jaunsardzes “jungu programma”.

Skolas direktore Sanita Šlekone apstiprināja nepieciešamību zvejniecības tradīcijas stiprināšanu skolas interešu pulciņos, taču noteikti jāņem vērā, ka vismaz sākumā interese varētu arī nebūt liela.

Saulkrastu novada Domes priekšsēdētājs Normuds Līcis rosināja novada identitātes lietas skolās integrēt plašāk.

Foto: carnikava.lv

Ja zvejniecība atsevišķi neizraisa pietiekamu interesi, kuras dēļ vērts uzsākt darbu pulciņos vai citādās formās, būtu vērts organizēt nodarbības par sava novada vai apkāmes dabu, vidi, tradicionālajiem amatiem kopumā - tā vērtēja Saulkrastu Domes vadītājs Normunds Līcis. Blakus zvejniecībai tad nāktu arī zivju gatavošana, pārstrāde, piejūras mazā biznesa saimniecības un ar jūru pat tieši nesaistīti amati un prasmes, kur skolas bērnam paliek izvēles iespēja - kas no piedāvātā spektra būtu interesants tālāko dzīves gaitu ieskicējot.

Bez intereses un patīkšanas nebūs arī peļņas

Tālbraucējs kapteinis Raimonds Podziņš norādīja, ka intereses trūkumu nepieciešams analizēt. Skaidrs, ka tālējūras kapteinis ir vilinošs amats gan no izpeļņas gan karjeras un emocionālā viedokļa. Taču par kapteini nevar kļūt dzenot sevi uz priekšu vienīgi ar lielas naudas pelnīšanas domu. Ir jābūt universālākai un ietverošākai motivācijai. Kapteinis Podziņš atcerējās, ka pats pusaudža gados Salacgrīvā nodarbojies ar burāšanu, apguvis jūrnieceības pamatus un mezglu siešanu pārzinot vēl tagad. Tikai un vienīgi uz naudu orientētiem cilvēkiem ne zvejnieka ne jūras virsnieka karjera neizdosies.

Latvijas Jūras Akadēmijas lektors, tālbraucējs kapteinis Gints Ādams zināja teikt, ka iepretim zvejnieka amata pratējiem, Jūras Akadēmijas un Jūras Koledžas studentu skakitis gan nesamazinās. Piemēram Jūras Koledžā 2020.gadā mācības uzsāka 163 jaunieši, ko var uzskatīt par gluži labu rādītāju. Jā, koledžā un akadēmijā nemāca, piemēram, zvejas kuģu trajektus, taču pēc šādās profesijas arī neesot bijis pieprasījuma.

Par zvejnieku ir jāpiedzīst. Izšķiroša nozīme ir profesijas pārmantojamībai - savās pārdomās dalījās Saulkrastu novada zvejnieks Edgars Zviedris.

Edgars Zviedris: Puikam jānoķer sajūta, līdz ceļiem zivju lomā stāvēt

Ja tomēr pārmantojamības nav, tad jaunam cilvēkam ir jādod iespēja šo profesiju izjust emocionāli un fiziski. Piemēram tā sajūta, kas tu esi līdz ceļiem nokērto un laivā sabērto zivju masā. Bez patīkšanas šis darbs augļus nenesīs. Edgars kā caur un cauri praktiskās domā, ka vislabākais vecums zvejnieka aroda izpratnei un savas gribēšanas testēšanai būtu 14-16 gadu, kad iespējams arī paņemt līdzi jūrā. Arī edgars pats labprāt paņemtu kādu līdzi padarboties un palūkot kā zivis nāk. Diskusijas “Piekrastes skolas - piekrastes zvejniekiem” galvenais uzdevums bija aktualizēt problēmu, vērtēt vai tā rod pietiekamu atbalsi un sākt iespēju un priekšlikumu apkopošanu. Dalībnieku interese un sastāvs, pat šajā neskaidrajā pandēmijas laikā, bija pietiekami nozīmīgs un palšs. Vairāki interesenti izmantoja attālinātās dalības iespēju. Tika ģenerētas idejas un iespējas kā arī aktualizētas tās zvejnieku un skolu sadarbības iespējas, kuras pastāv jau šobrīd, taču dažādu iemeslu dēļ nav aktualizētas vai gluži vienkārši piemirstas. Mūsu nākamais uzdevums būtu neļaut iniciatīvai apstāties un vērtēt, ko plāno izvēlēties novadu skolas, lai mūsu identitāti stiprināto ardi nepaliktu zaudētajos iepretim globalizācijas daudzkrāsainajiem piedāvājumiem.

Materiālu sagatavoja Dzintris Kolāts, diskusijas “Piekrastes skolas - piekrastes zvejniekiem” organizators un vadītājs

Pasākums notika Projekta “Vidzemes piekrastes zvejas tradīciju un nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšana un popularizēšana” ietvaros